

→ 18-23.07.

Nedelja
slovenačkog jezika
i kulture / Pod
krošnjama na
ŠtranduMesto:
Biblioteka na
Štrandu, Vreme:
19 - 20 časova,
Organizator:
Heror Media Pont,
Gradska biblioteka
u Novom Sadu i
Centar za razvoj
manjinskih i
lokalnih medija

→ 18-31.07.

Ekotisa / Izložba
umetničkih
i naučnih
istraživanja
ekološkog otiska
čovečanstva / Novi
Sad 2022Mesto:
Štrand,
Organizator:
Centar za
promociju nauke

→ 22-06.08.

3E - Ekologija,
Etika i Estetika /
Umetnički dijalozi
/ Izložba / Novi
Sad 2022Mesto:
Srpsko narodno
pozorište,
Vreme:
Galerija likovne
umetnosti
poklon zbirka
Rajka Mamuzića,
Organizator:
Galerija "Bel Art"

IMPRESUM

Letnji žurnal, 2. jul 2022., broj 1.
Izdavač: Heror Media Pont
Saizdavač: Gradska biblioteka u
Novom Sadu
Odgovorna urednica:

DIJALOG SA PROF. DR RUŽENKOM ŠIMONJI-ČERNAK

VLADIMIRA DORČOVA VALTNER

INTERAKCIJA
SA RAZLIČITIMA

Čovek oduvek jezikom tumači realnost i uobličava kulturu koja je njegov sopstveni materijalni i duhovni svet, pri čemu se između jezika i kulture manifestuje neprekidna interakcija u svim sferama ljudske delatnosti i realne stvarnosti. Prema tome, zahvaljujući jeziku, kultura nastaje, opstaje i dalje se razvija. Jer, ključ koji otvara vrata svake kulture jeste – jezik. A da li je baš tako, pričali smo sa doktorom psiholoških nauka Ruženkom Šimonji-Černak, šeficom Katedre za društvene nauke na Pedagoškom fakultetu u Somboru.

Šta je ustvari jezik?

Pojednostavljeno rečeno jezik je manifestacija govorne sposobnosti. Mi kao vrsta se radamo sa urođenom sposobnošću za govor, ali da bi se ta sposobnost u potpunosti razvila neophodna je interakcija sa pripadnicima svoje vrste. Jezik je sistem koji se sastoji od simbola i omogućava nam da opisujemo sebe, realnost oko sebe, prošlost, budućnost, da govorimo ili pišemo o izmišljenim svetovima. Ograničeni broj simbola koji pruža neograničene mogućnosti. Bez jezika bismo se oslanjali samo na svoje iskustvo, ne bi nam bila dostupna riznica znanja iz prošlosti, od drugih ljudi i drugih kultura. Svaki jezik na svetu kodira, opisuje stvarnost na sebi svojstven način. Zapravo, naš maternji jezik opisuje stvarnost oko nas samo na jedan način, od mnogo mogućih načina. Toga često nisu svesne osobe koje su jednojezične. Takođe, jezik je medijum koji u sebi sadrži sva neophodna znanja i pojmove iz kulture iz koje je ponikao i sa kojom je u stalnoj interakciji.

Da li je bilingvizam deo kulturnog identiteta Novog Sada - i Vojvodine koji dodaje "šmrnc" ovom teritorijalnom i metafizičkom prostoru?

Vojvodina je heterogeni prostor i društvo, gde vekovima zajedno žive različiti jezici, kulture, veroispovesti. Čak se usudujem reći da predstavlja jedan od evropskih rariteta i primer kako se od multikulturalizma društvo i pojedinac mogu kretati ka interkul-

turalizmu. Dakle, ka dinamičnoj interakciji i razmeni sa drugima, različitima. Dvojezičnost i višejezičnost jeste deo kulturnog identiteta Vojvodine i Novog Sada, ali i svih ostalih mesta u Vojvodini. To treba stalno naglašavati u pozitivnom smislu, promovisati i negovati. Mislim da je suština u negovanju, proaktivnom pristupu svih donosioca odluka, posebno u oblasti obrazovanja. Obrazovanje na svom maternjem jeziku jeste suština očuvanja i razvoja jezika koji se nalaze u manjinskoj situaciji. Ako izgubimo obrazovanje na manjinskim jezicima, vremenom će doći do zamene jezika i na kraju do gubitka manjinskih maternjih jezika. Što znači i do gubitka dvojezičnosti na individualnom i društvenom planu.

Na osnovu nekih istraživanja dokazano je da bilingvalna deca napr. imaju izvesnu kognitivnu prednost u zadacima koji zahtevaju fleksibilnost i kontrolu pažnje. Da li je bilingvizam super moć?

Možemo reći da je u današnjem globalizovanom i povezanom svetu dvojezičnost pre pravilo, nego izuzetak i da se više ne govori o negativnim efektima dvojezičnosti na kognitivni razvoj. Najnovija istraživanja ukazuju na pozitivne socijalne, jezičke i kognitivne efekte dvojezičnosti. Međutim, da bi se ostvarile pozitivne posledice dvojezičnosti, pre svega na kognitivne sposobnosti, potrebno je postići određeni stepen vladanja sa oba jezika.

Pišite nam: office@mediapont.org
Pratite nas:
FB @Pod-krošnjama-na-Štrandu
Ovaj projekat je finansijski podržao Pokrajinski sekretarijat za kulturu, javno informisanje i odnose sa verskim zajednicama.

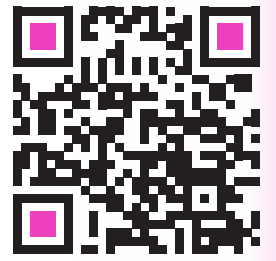
Powered by
Ecocivilisation

Stavovi izneti u Letnjem žurnalu nisu nužno stavovi Organa koji je sufinansirao projekat.

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад
7+659(497.113)

LETNJI žurnal / odgovorna urednica Vladimira Dorčova Valtner. - God. 1, br. 1 (2. jul 2022). - Novi Sad : Heror Media Pont, 2022. - . - 42 cm
Nedeljno, tokom meseca jula.
ISSN 2812-9970 = Letnji žurnal
COBISS.SR-ID 68850963

LETNJI ŽURNAL

16. jul 2022. /
Broj 3. /
Godina prva /
Besplatan primerak

Letnji žurnal izlazi
jednom nedeljno
tokom jula
2022. godine.

XVIII vek je vek otkrića kao nečeg fundament venosti i "Na njegovom početku imamo usamljenog lika, Dan Bati-italijanskog Napulja da je jezik kroz vreme neočekivale, profesor tu u Novom jezika što je društ-ljudskosti. jednog lika, sta Vika, filozofa iz koji ukatoričan, da i to da se nom ritmu", filozofije na Sadu i dodaje: se menja u kaže Dragan Filozofskom

uje menja nekom Pro-fakulte-

Razvojem tehnologija, vokabular kod ljudi siromaši što je potpuno neočekivano i kontrainuitivno

INTERAKCIJA
SA RAZLIČITIMA

"U tom veku se stabilizovala ideologija progressa koja još uvek postoji, posebno u sferi tehnologija, zato je za temu digitale ona važna. Međutim, kontra nje, Viko nastupa sa idejom da jezik istorijski siromaši." Da li ovu ideju možemo da povežemo sa digitalnim jezikom? "Apsolutno da jer se pokazuje da razvoj tehnologije, sa internetom i digitalnim medijima, nudi opipljivi dokaz koji Viko u svoje vreme nije mogao da ima. Razvojem tehnologija, vokabular

RUKE GOVORE

Nema kraja promenama jezika

Jezik je kao jedan od osnovnih činilaca kulture i kulturnog razvitka fluidan – nikada ne dostiže kraj svoje promene.

Od prve savremene definicije kulture svrstava se kao jedan od njenih osnovnih činilaca. Naime, kultura kao čisto društvena tvorevina se razvija putem ljudske interakcije koja se najčešće ispoljava kroz govor, odnosno jezik.

Imajući ovo u vidu može se povući paralela u kojoj se tvrdi da je razvitak kulture takođe usko povezan sa samim razvitkom jezika. U kontekstu digitalnog doba i digitalne kulture razvija se i takozvani digitalni/online jezik koji u lingvističkom smislu prati sve savremene fenomene prisutne u društvu.

Jezik, pisana reč i pravopis su retko u koraku sa govorom, gde dobijamo situaciju da se pisana reč veoma često razlikuje od govorene reči.

U kontekstu naučnog teksta, savremeni govorni jezik se gotovo uopšte ne koristi jer bi tekst činio manje ozbiljnim, možemo reći i manje vrednijim. Ovo dokazuje snagu jezika i načina izražavanja u oblikovanju nečijeg ugleda u društvu.

Ovaj fenomen u velikoj meri proizilazi upravo iz toga da pisana reč u društvu ne prati razvoj govorene reči – nov način govora se brže usvaja i brže ulazi u svakodnevnicu dok promena opšte prihvaćene pisane reči (u naučnim, novinskim, administrativnim tekstovima) može da traje generacijama.

Možemo reći da je govor direktan odgovor na promenu trendova u društvu, dok pisana reč reaguje na promene u kulturi i doprinosi ustaljivanju novonastalih kulturnih normi.

Nov govor je u svom nastanku getoiziran i kada dospe da bude prihvaćen od strane pisane reči, do tada će se i kulturne okolnosti promeniti.

VLADIMIR HUBA ARADI

POD LUPOM

DIGITALNO NAPREDOVANJE, A JEZIČKO OSIROMAŠENJE

XVIII vek je vek otkrića jezika kao nečeg što je fundament društvenosti i ljudskosti. „Na njegovom početku imamo jednog usamljenog lika, Đan Batista Vika, italijanskog filozofa iz Napulja koji ukazuje da je jezik istoričan, da se menja kroz vreme i to da se menja u nekom neočekivanom ritmu“, kaže Dragan Prole, profesor filozofije na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu i dodaje:

“U tom veku se stabilizovala ideologija progresa koja još uvek postoji, posebno u sferi tehnologija, zato je za temu digitalne ona važna. Međutim, kontra nje, Viko nastupa sa idejom da jezik istorijski siromaši.”

Da li ovu ideju možemo da povežemo sa digitalnim jezikom?

“Apsolutno da jer se pokazuje da razvoj tehnologije, sa internetom i digitalnim medijima, nudi opipljivi dokaz koji Viko u svoje vreme nije mogao da ima. Razvojem tehnologija, vokabular kod ljudi siromaši što je potpuno neočekivano i kontraintuitivno”, objašnjava Prole, dodajući da, kada nismo imali takve tehnološke mogućnosti, čitanje pisama je bilo jedno veliko zadovoljstvo.

“Zato se danas korespondencija svih „velikih ljudi“ sakuplja i objavljuje”, kaže naš sagovornik, koji ujedno postavlja pitanje, kako izgleda korespondencija sa sagovornicima preko imejla?

“Ona bi bila vrlo svedena, vrlo trivijalizovana i vrlo malo toga bi bilo interesantno za naše potomke pošto se danas ne očekuje nekakva vrsta opširnosti već je reč o razmeni informacija”, kaže Dragan Prole.

Digitalni svet je doneo demokratizaciju komunikacije, enormnu brzinu i mogućnosti koje su beskrajne. Ali je sa tom svom lakoćom umanjio naš trud jer ja mogu sa vama da razmenim 15 mejlova dnevno, a da Vam pišem pismo koje će do Vas da putuje dva meseca. Sa tim saznanjem, naravno da bih se potrudio se da sve što sam napisao u 15 mejlova napišem u tom jednom pismo.

Primeri siromašnog jezika u digitalnom dobu su mnogobrojni, ali izdvajamo dva.

“Dovoljno je da obratite pažnju na to šta se dešava u Ukrajini danas, po mnogo čemu interesantnom. Jer Rusija nije objavila rat Ukrajini, Ukrajina nije objavila rat Rusiji – kako se naziva taj konflikt? Rusi su ga nazvali intervencija, Ukrajinci ga zovu agresijom”, kaže profesor filozofije i dodaje:

“Ali ni jedan ni drugi termin ne pogadaju ono o čemu se radi i ako bismo bili ozbiljni, geopolitički samosvesni, mi bismo za taj sukob, za taj rat očajnički smišljali neku novu reč. Jer sve što imamo kao istorijsko iskustvo u kojem su oblikovani određeni pojmovi ne dodiruje suštinski ono što se događa u Ukrajini. Tu vidimo kako smo jezički otupeli i kako nemamo taj kreativni kapacitet na svetskom nivou.”

Vidimo da je naše vreme upravo iz tog digitalnog jezika postalo nedovoljno kreativno kada je u pitanju neophodnost da stvari imenujemo, koristimo stare reči i stara iskustva za ono što je suštinski novo iskustvo... Treba nam novih reči!

ŽELJKO IVANJI

U Srbiji svaka treća osoba ima problem sa sluhom, bilo da je on urođen, posledica povrede na radu ili trag koji su ostavile godine. Savez gluvih i nagluvih Srbije broji 12 hiljada članova, ali su pretpostavke da je broj korisnika srpskog znakovnog jezika daleko veći.

Znakovni jezici su jezici u kojima se za sporazumevanje koriste ruke i pokreti tela. Temelje se na vizuelnim znakovima, a po strukturi i gramatici jednako su bogati

kao govorni jezici. Postoji oko 130 priznatih znakovnih jezika, a ime nose uglavnom po zemlji u kojoj se koriste. Danas, po pravilu, znakovni jezik koriste porodice i prijatelji gluvih i nagluvih osoba i osoba sa oštećenim sluhom, i to kao drugi jezik.

Ne postoji univerzalni znakovni jezik. Postoje različite varijante ovog jezika koje se razlikuju od zemlje do zemlje, dok većina ljudi misli da je ovo jezik za sebe i da sve gluve i gluvoneme osobe pričaju istim znakovnim jezikom, bez obzira na to odakle potiču.

Jedna od zabuda o znakovnom jeziku jeste da ga je neko osmislio i da ga kao takvog ljudi i uče. Međutim, on se javio sam, prirodno, usled nedostatka sluha. On je jednostavno nastao u zajednici gluvih i gluvonemih ljudi.

Ukoliko ste se igrali pantomime, onda već znate nešto o ovom jeziku. Strani film, tri reči, prva reč..., izraz lica, osmeh, ruke...!

AUTOR FOTOGRAFIJE: GIULIA MAY

KAKO PRIČAJU I SLUŠAJU OSOBE SA OŠTEĆENIM SLUHOM?

Kako komunicirati sa osobama oštećenog sluha?

Postoji više načina na koje možete da komunicirate sa osobama oštećenog sluha. „Treba obratiti pažnju na sledeće stvari“, savetuje Nina Baranovski iz Društva tumača i prevodilaca za znakovni jezik “Ruke govore”:

- Kada se obraćate gluvoj ili nagluvoj osobi, gledajte u nju da bi znala da njoj govorite (mora videti vaša usta).
- Ponovite više puta ono što ste hteli da kažete.
- Ako vas nije razumela, preformulišite rečenicu ili upotrebite druge jednostavne, kraće reči.
- Govor treba da je prirodan, srednje brzine, kratkih, jednostavnih ali potpunih rečenica.
- Budite kratki u izlaganju, nemojte vikati jer će to izmeniti vaš izraz lica i gluve i nagluve osobe će teže razumeti poruku.
- Slušanje i čitanje sa usana je vrlo zamorno, zato treba ograničiti količinu informacija.
- U toku govora izbegavajte suvišne pokrete, ako ne znate znak, jer joj na taj način odvlaćite pažnju.
- Ako koristite znak, pokreti moraju da budu u predelu grudi, a ne ispred lica.
- Ne možete se obraćati gluvoj i nagluvoj osobi ako stojite iza leđa, ili ste jako udaljeni od nje.
- Obratite pažnju na buku koja smeta u sporazumevanju gluvoj i nagluvoj osobi, isto kao i vama. Vaš glas nije jedini zvuk koji čuje, i drugi zvuci se pojačavaju preko slušnog aparata.
- Dobro osvetljenje je veoma važno da bi vas gluve i nagluve osobe razumele. Izvor svetlosti (sijalica, Sunce) ne sme stajati iza vaših leđa, već uvek ispred vas ili sa strane, da se ne bi stvarala senka na vašem licu, ili da ne dođe do zaslepljenosti gluvih i nagluvih osoba.
- Gluve i nagluve osobe svoje želje i potrebe izražava rečima (često za Vas nerazumljivim), mimikom i znakovima. Dozvolite da ona završi započeto, pa joj se tek tada obratite. Na taj način privlačite njenu pažnju i ohrabrujete je u želji da vam nešto kaže.
- Osnovni cilj je da ostvarite komunikaciju. U tu svrhu koristite i crtež i pismo.

Nakon uspostavljene komunikacije bićete nagrađeni osmehom. To je znak, da ste bili dovoljno kreativni u razgovoru, to je nagrada koju uvek možemo da dobijemo, mi ljudi, svi isti i svi različiti.